

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЮРИДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

Електронне видання

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“НЕМАТЕРІАЛЬНА ЕКОНОМІКА
ТА УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ
І ВИКОРИСТАННЯМ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ”**

(галузь знань 1801 «Специфічні категорії»,
освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»,
спеціальність 8.18010011 «Інтелектуальна власність»)

для студентів денної форми навчання

**Харків
2014**

Плани семінарських занять з навчальної дисципліни «Нематеріальна економіка та управління формуванням і використанням інтелектуального капіталу» (галузь знань 1801 «Специфічні категорії», освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр», спеціальність 8.18010011 «Інтелектуальна власність») для студентів денної форми навчання / уклад. : Т. М. Камінська, О. О. Набатова. – Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2014. – 39 с.

У к л а д а ч і: Т. М. Камінська,
О. О. Набатова

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 2 від 18.02.2014 р.)*

1. ВСТУП

Дисципліна «Нематеріальна економіка та управління формуванням і використанням інтелектуального капіталу» вивчає закони і закономірності становлення економіки знань; теорію та практику управління інтелектуальним капіталом як суспільства в цілому, так і окремої організації.

Метою викладання навчальної дисципліни є формування системного наукового уявлення щодо специфіки, тенденцій і закономірностей розвитку економіки знань, змісту процесу формування та ефективного використання інтелектуального капіталу на мікро- і макрорівнях, набуття навичок управління інтелектуальним капіталом організації за умов невизначеності та мінливості зовнішнього середовища. Забезпечення конкурентоспроможності національних економік та окремих компаній є неможливим без усвідомлення ролі інтелектуального капіталу, вимагає розроблення спеціальних управлінських заходів для формування дієвих організаційно-економічних механізмів його нагромадження і використання.

Методологічна функція семінарських занять полягає у формуванні у студентів знань основних рис нематеріальної економіки; сутності, функцій і видів інтелектуальних послуг; сутності, структури та джерел інтелектуального капіталу; ролі науки у формуванні інтелектуального капіталу, сучасних закономірностей та проблем розвитку науково-технічної сфери; основних форм міжнародного науково-технічного співробітництва; сучасних закономірностей розвитку вищої освіти і сфери охорони здоров'я та їх впливу на якість людського капіталу; сутності, видів та значення консалтингових послуг для нагромадження інтелектуального капіталу; ролі ІКТ у новій економіці; основних характеристик та механізм функціонування віртуальної фірми; основних типів стратегій управління інтелектуальним капіталом організації, методів оцінки його ефективності та управління ризиками, пов'язаними з інтелектуальним капіталом.

Практична функція семінарських занять полягає у набутті студентами умінь досліджувати вплив різних факторів на формування та розвиток інтелектуального потенціалу суспільс-

тва; аналізувати ступінь використання інтелектуального потенціалу; визначати проблеми відтворення національного науково-технічного потенціалу, обґрунтовувати напрями подолання дезінтеграції освіти, науки та виробництва; виявляти джерела ризиків та перешкод функціонуванню людського капіталу у сфері охорони здоров'я; досліджувати вплив інтелектуального капіталу на формування ринкової вартості компанії; розробляти та реалізовувати стратегії управління інтелектуальним капіталом організації; оцінювати ефективність управління інтелектуальним капіталом організації, приймати управлінські рішення щодо доцільності інвестицій в інтелектуальні ресурси.

Кращій підготовці до занять і більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу сприяє виконання завдань для самостійної роботи: формулювання відповідей на теоретичні і тестові запитання для самоконтролю, розв'язання практичних завдань, підготовка рефератів, опрацювання рекомендованої літератури.

2. ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль I. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІКИ ЗНАНЬ. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИЙ КАПІТАЛ ЯК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ

Тема 1. Нематеріальна економіка: визначення, структура

План

1. Знання та інформація як пріоритетні ресурси економічного розвитку в умовах формування постіндустріального суспільства.

2. Передумови розвитку економіки знань, її сутність та основні риси.

3. Універсумна соціальна природа знань. Проблеми соціалізації знань.

4. Секторна структура сучасної економіки. Інформаційний сектор економіки та його складові.

5. Сутність, функції та види інтелектуальних послуг.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте взаємозв'язки між поняттями «данні», «інформація» та «знання». Поясніть особливості знання як продукту.

2. Обґрунтуйте роль знань та інформації у сучасному господарстві. Чим знання та інформація відрізняються від традиційних економічних ресурсів?

3. За якими ознаками класифікуються знання? Наведіть приклади явного та неявного, кодифікованого та некодифікованого знання.

4. Розкрийте основні теорії, що пояснюють процес створення знань.

5. Назвіть передумови розвитку економіки знань.
6. Сформулюйте сутність та основні риси економіки знань.
7. Проаналізуйте основні суперечності розвитку економіки знань та назвіть можливі шляхи їх розв'язання.
8. Що таке ноосфера? У чому полягає процес соціалізації знань?
9. Які сектори виділяються у структурі економіки? Схарактеризуйте інформаційний сектор та його складові.
10. Розкрийте сутність інтелектуальних послуг, їх функцій та види. У чому полягає капіталоутворююча роль інтелектуальних послуг?

Практичні завдання

1. Оберіть властивості, що характеризують знання як ресурс: вичерпність, взаємозамінність, виключність, цінність, рідкість, доходність, невичерпність, зростаюча цінність, невзаємозамінність, обмеженість.

2. Прокоментуйте висловлювання В. Іноземцева щодо характеристики знань як визначального фактора виробництва: «... тут суперечливо сполучаються справжня безмежність з рідкістю вищого рівня, об'єктивний характер з безпрецедентним суб'єктивізмом, невідтворюваність з тиражованістю; неекономічна мотивація їх винаходження викликає очевидні і цілком економічні за своєю суттю наслідки».

3. Проаналізуйте позицію України у рейтингу країн, складеному на основі оцінок розвитку економіки знань, та вкажіть основні перешкоди формуванню економіки знань в Україні.

Тестові запитання

1. *Визначте зміст поняття «економіка знань»:*

а) це економіка, що створює, розповсюджує і використовує знання для забезпечення свого зростання і конкурентоспроможності;

б) це така економіка, у якій знання формують нові види бізнесу;

в) це економіка, у якій знання визначають напрями розвитку технологій;

г) це економіка, спрямована на підвищення добробуту суспільства;

д) це трансформаційна економіка.

2. Процес, у якому у результаті багаторазового використання явних знань реалізується їх підсвідоме використання, називають:

а) спеціалізація;

б) інтерналізація;

в) комбінування;

г) соціалізація;

д) адаптація.

3. Знання – це:

а) зафіксовані певним чином відображення реальної дійсності, об'єктів або явищ, що реально існують;

б) продукт свідомої або несвідомої переробки інформації, що дозволяє цілеспрямовано отримувати бажані результати;

в) сукупність принципів, правил, фактів, вмінь, що поділяється співробітниками організації, і якими вони керуються у прийнятті управлінських рішень;

г) сукупність даних, що належать до ситуації;

д) уся наявна інформація.

4. І. Нонака та Х. Такеучі розглядали такі варіанти трансформації знань:

а) спеціалізація, соціалізація, диференціація, інтеграція;

б) спеціалізація, екстерналізація, диференціація, комбінація;

в) спеціалізація, екстерналізація, комбінація, інтерналізація;

г) інтеграція, диференціація, комбінація, інтерналізація;

д) деформація, соціалізація, диференціація, спеціалізація.

5. *Що не є передумовою формування економіки знань?*

- а) збільшення частки сфери послуг і випереджаюче зростання знаніємістких послуг для бізнесу;
- б) підвищення значення людського капіталу і інвестицій у освіту і підготовку кадрів;
- в) розвиток і широкомасштабне використання нових ІКТ;
- г) перетворення інновацій на основне джерело економічного зростання і конкурентоспроможності підприємств, регіонів і національних економік;
- д) економічна інтеграція.

6. *Основний спосіб забезпечення економічного зростання розвинених країн в умовах зниження народжуваності і кількості населення – це:*

- а) підвищення продуктивності праці за рахунок розвитку знаніємістких технологій;
- б) імміграція;
- в) еміграція;
- г) участь у міжнародному поділі праці;
- д) глобалізація.

Тема 2. Інтелектуальний капітал людини, фірми, суспільства

План

1. Сутність та головні джерела інтелектуального капіталу. Інтелектуальний потенціал суспільства.
2. Людський капітал як об'єкт реалізації капіталоутворюючої ролі інтелектуальних послуг, його структура.
3. Складові інтелектуального капіталу фірми.
4. Інтелектуальний капітал як головний ресурс інноваційного розвитку. Інноваційний бізнес.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Запитання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність інтелектуального капіталу та його складових.
2. Що вкладено в поняття «інтелектуальний капітал нації»?
3. Охарактеризуйте підходи до визначення категорії «людський капітал». Як вона співвідноситься з категорією «інтелектуальний капітал»?
4. З яких компонентів складається людський капітал індивіда, групи, суспільства?
5. Назвіть основні складові інтелектуального капіталу фірми.
6. Які існують підходи до оцінки інтелектуального капіталу фірми?

Практичні завдання

1. Чи згодні Ви з тезою про те, що для оцінки вартості інтелектуального капіталу вартість його компонентів треба не додавати, а множити? Чи може перетворення вартості одного з компонентів інтелектуального капіталу на нуль привести до перетворення на нуль вартості усього інтелектуального капіталу?
2. Проаналізуйте, як в умовах інтелектуалізації виробництва змінюється зміст поняття «основні фонди». Чому виникає парадоксальна ситуація, коли те, чого не має у бухгалтерському балансі, стає набагато ціннішим за те, що в ньому є? Як приклад можна використати компанію «Visa International», якої з погляду матеріальних активів просто не існує, хоча вона й здійснює фінансові операції по всьому світу на суму близько 300 млрд дол.

Тестові запитання

1. Що не належить до інтелектуального капіталу?

- а) людські активи (знання, досвід, майстерність, творчість);
- б) інтелектуальні активи (інформація, стратегії, програми, публікації);
- в) інтелектуальна власність (патенти, торговельні марки, видавничі права);
- г) структурні активи (корпоративна культура, організаційні моделі, процеси і процедури виробництва і маркетингу);
- д) оборотні активи (сировина, матеріали, напівфабрикати).

2. Сукупність природних здатностей працівника (здоров'я, творчих схильностей і т.п.), а також самостійно ним накопичених (придбаних у результаті життєвого досвіду) і розвинених внаслідок інвестування в освіту, професійну підготовку й оздоровлення, називається:

- а) людський капітал;
- б) клієнтський капітал;
- в) інтелектуальний капітал;
- г) робоча сила;
- д) інноваційний капітал.

3. Що входить до складу інтелектуального капіталу фірми?

- а) ринкові активи, інтелектуальна власність, фінансові активи;
- б) ринкові активи, інтелектуальна власність, культура організації;
- в) людський капітал, інтелектуальна власність, технології і фінанси;
- г) людський капітал, організаційний капітал, клієнтський капітал;
- д) сукупність знань, навичок, умінь людини.

4. Накопичені й використововувані фірмою стійкі відносини з партнерами, клієнтами, організаціями саморегулювання й державними органами – це:

- а) людський капітал;
- б) інноваційний капітал;
- в) адміністративні ресурси;
- г) мережевий капітал;
- д) інфраструктурні ресурси.

5. До клієнтського капіталу фірми не належить:

- а) ділова репутація;
- б) зв'язки із споживачами;
- в) корпоративна культура;
- г) товарний знак;
- д) бренд.

Змістовий модуль II. ДЖЕРЕЛА ТА ФАКТОРИ ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ

Тема 3. Наука і науково-технічні послуги як джерела інтелектуального капіталу

План

1. Сфера НДДКР та її результативність.
2. Роль наукомістких технологій у сучасній економіці.
3. Трансфер технологій як розповсюдження знань.
4. Науково-технічні послуги: сутність, види та роль у формуванні інтелектуального капіталу.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Запитання для самоконтролю

1. Що таке наукове знання?
2. Назвіть показники, що характеризують наукові ресурси країн.
3. В чому полягають особливості наукових досліджень і розробок (НДДКР)?
4. Що обумовлює здатність втілювати наукові досягнення у нові технології та види продукції?
5. Назвіть особливості, що визначають роль наукомістких галузей в економіці. Згрупуйте галузі промисловості за рівнем наукомісткості.
6. Яку роль відіграють ТНК у сфері наукомісткого виробництва та на ринку технологій?
7. Дайте визначення поняттю «трансфер технологій» та назвіть його основні форми.
8. Назвіть структури, що займаються трансфером технологій та охарактеризуйте функції, які вони виконують.
9. Які види науково-технічних послуг Ви знаєте? Поясніть роль науково-технічних послуг у формуванні інтелектуального капіталу.

Практичне завдання

Проаналізуйте інноваційну сприйнятливність економіки України за наступними критеріями: інтенсивність і ефективність взаємодії науки і виробництва, якість людського капіталу, рівень захисту інтелектуальної власності, місткість ринку нових технологій.

Тестові запитання

1. Діяльність щодо здійснення технологічних інновацій, розробки як технологічно нових, так і значно технічно удосконалених продуктів і процесів – це:

- а) інвестиційна діяльність;
- б) НДДКР;
- в) дифузія інновацій;
- г) наукова діяльність;
- д) діяльність з комерціалізації знань.

2. Інноваційна сприйнятливість економіки не залежить від:

- а) якості людського капіталу;
- б) захисту інтелектуальної власності;
- в) темпів зростання ВВП;
- г) місткості ринку нових технологій;
- д) взаємодії наукового та виробничого секторів.

3. Які галузі промисловості належать до високих технологій?

- а) виробництво фармацевтичних препаратів, приладів для радіо, телебачення і зв'язку, повітряних і космічних летальних апаратів;
- б) виробництво автомобілів, приладів, продукції хімічного синтезу;
- в) будівництво суден, металообробне, коксохімічне виробництво;
- г) виробництво текстильних виробів та одягу, харчових продуктів і напоїв;
- д) виробництво деревини та меблів, поліграфічна промисловість.

4. Що не належить до основних форм трансферу технологій?

- а) продаж технологій у матеріалізованому вигляді;
- б) портфельні інвестиції;

- в) продаж патентів;
- г) найм висококваліфікованих спеціалістів;
- д) науково-виробнича кооперація.

5. *Виробничі мережі тісно взаємопов'язаних фірм, об'єднаних одна з одною у виробничий ланцюжок, в межах якого створюється додана вартість, – це:*

- а) мережевий бізнес;
- б) ТНК;
- в) холдинги;
- г) трансфер технологій;
- д) промислові кластери.

Тема 4. Капіталоутворююча функція освіти

План

1. Роль та особливості впливу освіти на формування та розвиток інтелектуального капіталу.

2. Освітня система та її структура. Безперервна освіта як основа розширеного відтворення інтелектуального капіталу.

3. Сучасні напрями модернізації вищої освіти та їх вплив на капіталоутворюючу функцію освіти. Транспрофесіоналізація і транснаціоналізація вищої освіти.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Запитання для самоконтролю

1. В чому полягає роль освіти як основної складової підсистеми здобування знань?

2. Назвіть напрями, за якими можна оцінити внесок освіти в економічне зростання країни.

3. Визначте принципи функціонування вищої освіти в умовах формування економіки знань.

4. Охарактеризуйте структуру освітньої системи.
5. У чому полягає сутність та значення концепції «безперервного навчання для всіх»?
6. Назвіть сучасні напрями модернізації вищої освіти і поясніть їх вплив на капіталоутворюючу функцію освіти.
7. Чому транспрофесіоналізація вищої освіти вважається ознакою постіндустріальної (інтелектуальної) економіки?
8. Які етапи проходить інформатизація освіти? Який вплив інформатизація справляє на розвиток вищої освіти?
9. Порівняйте моделі розподіленого і відкритого університетів. Які перспективи їх розвитку в Україні?
10. У чому полягає інновацізація вищої освіти? Назвіть критерії інноваційного університету.
11. Які спільні і відмінні риси мають дослідницькі і підприємницькі університети?
12. Поясніть причини виходу ВНЗ на міжнародні ринки освітніх послуг.
13. Що означає транснаціональна освіта? В яких формах вона здійснюється?
14. Які ризики несе транснаціоналізація вищої освіти національним освітнім системам?

Практичні завдання

1. Чи згодні Ви з висловлюванням П. Друкера: «Сьогодні всім зрозуміло, що система освіти стоїть на порозі глибоких змін, за якими слідує не менш значна структурна перебудова. Цілковито можливо, наприклад, що в найближчі 25 років заочна освіта практично повністю витіснить унікальний американський винахід – самостійний навчальний заклад, що забезпечує базовий курс навчання. Одним із можливих наслідків цього є те, що основним напрямом у вищій освіті стане безперервне підвищення кваліфікації дорослих працівників протягом усієї їх трудової діяльності». Відповідь обґрунтуйте.

2. Напишіть есе, у якому обґрунтуйте Ваше бачення того, яка (які) з моделей модернізації вищої освіти (модель транспрофесіоналізації освіти, академічного інноваційного універси-

тету, розподіленого та відкритого університету, транснаціонального університету, соціально відповідального університету) найбільше відповідає потребам і можливостям українського суспільства.

Тестові запитання

1. Які тенденції не властиві розвитку сучасної освіти?

- а) ускладнення процесу навчання;
- б) розширення інституційних форм організації освіти;
- в) диверсифікація фінансового механізму системи освіти;
- г) відокремлення освіти від виробництва;
- д) транспрофесіоналізація освіти.

2. «Період напіврозпаду компетентності» для багатьох професій складає:

- а) 1 рік;
- б) 3 роки;
- в) 5 років;
- г) 10 років;
- д) неможливо визначити.

3. Одним з напрямів трансформації сучасної системи освіти є реалізація концепції:

- а) безперервної освіти;
- б) елітарної освіти;
- в) безплатної освіти;
- г) платної освіти;
- д) вузькоспеціалізованої освіти.

4. Фахівці, що здатні опановувати нові або суміжні професії, працювати в різних професійних середовищах та організаційних структурах називаються:

- а) суперпрофесіонали;
- б) транспрофесіонали;
- в) мегапрофесіонали;
- г) еліта;
- д) сумісники.

5. До фінансових компенсаторів платної освіти не належать:

- а) гранти державних і приватних освітніх фондів;
- б) спеціальні стипендії для обдарованої молоді;
- в) ваучерне фінансування ВНЗ;
- г) розвиток студентського кредитування;
- д) встановлення квот при вступі до ВНЗ для пільгового контингенту.

Тема 5. Охорона здоров'я і формування та розвиток людського капіталу

План

1. Здоров'я як соціально-економічне благо. Чинники впливу на суспільне здоров'я.

2. Тенденції фінансування охорони здоров'я в постіндустріальній економіці: виклики для України.

3. Тіньова економіка охорони здоров'я як перешкода ефективному функціонуванню людського капіталу.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Запитання для самоконтролю

1. Чому здоров'я належить до соціально-економічних благ?

2. У чому полягає інвестиційна роль здоров'я та медичних послуг?

3. Які медичні послуги сучасні економісти відносять до суспільних благ ?

4. Які особливості та основні напрями розвитку охорони здоров'я в Україні?

5. Назвіть головні тенденції фінансування охорони здоров'я в постіндустріальній економіці.

6. Які джерела фінансування охорони здоров'я є головними в німецькій системі Бісмарка?
7. Охарактеризуйте переваги та недоліки системи охорони здоров'я в США.
8. Які існують проблеми та суперечності фінансування охорони здоров'я в Україні?
9. Які позитивні та негативні риси має структурна перебудова охорони здоров'я в Україні?
10. Назвіть можливі шляхи підвищення інвестицій в охорону здоров'я.
11. У чому полягають причини поширення тіньової економіки в охороні здоров'я України?
12. Чому тіньова економіка в охороні здоров'я є перешкодою ефективному функціонуванню людського капіталу?

Практичні завдання

1. За результатами соціологічного опитування, проведеного інститутом Горшеніна, переважна частина українців (65,2%) вважає систему охорони здоров'я України корумпованою. 25,4% респондентів віддають перевагу самостійним розрахункам з лікарями готівкою. Чи можна вважати таку ситуацію сприятливою для якісного відтворення людського капіталу?

2. Прорахуйте за даними Державної служби статистики України величину перевищення кількості померлих в Україні над кількістю народжених у 2012 р. Назвіть соціально-економічні причини поганого здоров'я та низької тривалості життя українців.

3. ВООЗ рекомендує всім країнам спрямовувати на охорону здоров'я 6-8 % ВВП (для нормального відтворення життєдіяльності людей). При цьому критичною межею вважається величина у 3 %. В Україні цей показник в останні роки варіюється у межах 3,2-3,6 % ВВП. Чи можна вважати актуальною для України та за яких умов політику стримування витрат на охорону здоров'я, яка характерна для багатьох розвинених країн?

Тестові запитання

1. *Фінансування охорони здоров'я означає водночас:*

- а) скорочення фінансування освіти;
- б) інвестиції в людський капітал;
- в) прямі інвестиції в економіку;
- г) інвестиції в сферу матеріального виробництва;
- д) портфельні інвестиції в економіку.

2. *Німецька школа економічної науки, яка вважала першоджерелом багатства країни суспільне здоров'я та демографічне зростання, – це:*

- а) меркантилісти;
- б) фізіократи;
- в) класична політекономія;
- г) камералісти;
- д) школа кейнсіанства.

3. *Тенденція зростання витрат на охорону здоров'я та політика їх стримання характерна для:*

- а) європейських країн;
- б) усіх країн з постіндустріальною економікою;
- в) США;
- г) скандинавських країн;
- д) азійських країн.

4. *Національна система охорони здоров'я (модель Беверіджа) існує у таких країнах:*

- а) Швейцарії;
- б) Німеччині;
- в) США;
- г) Великобританії;
- д) Франції.

5. *Загальносвітовою тенденцією стає:*

- а) централізація охорони здоров'я;
- б) зростання тіньової медицини;

- в) децентралізація охорони здоров'я;
- г) збільшення частки приватного ринку медичних послуг;
- д) зменшення витрат на державну охорону здоров'я.

Тема 6. Консалтинг як складова нематеріальної економіки

План

1. Ділові послуги. Сутність, типи та функції економічного консалтингу.
2. Консалтингові ресурси, консалтинговий продукт, консалтингова послуга: сутність, специфічні ознаки. Консалтинговий бізнес.
3. Види консалтингових послуг. Юридичний консалтинг.
4. Консалтингові чинники формування та накопичення інтелектуального капіталу.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Запитання для самоконтролю

1. Яке поняття ширше – ділові послуги чи консалтинг?
2. Дайте визначення консалтингу у широкому та вузькому розумінні. Чи належать консалтингові послуги-функції до консалтингу у вузькому розумінні?
3. Назвіть функції консалтингу.
4. Чим консалтингові ресурси відрізняються від інформаційних та інтелектуальних? Яку роль відіграють спеціальні знання та досвід у консалтингових ресурсах?
5. Поясніть, чому консалтингова фірма є для клієнта не стільки розповсюджувачем інформації, скільки її творцем?
6. Назвіть стадії консалтингового циклу.
7. Чим відрізняються консалтинговий та інформаційний продукти?

8. Що поєднує консалтингові ресурси, консалтинговий продукт і консалтингову послугу?

9. Назвіть види консалтингу залежно від форми надання послуг.

10. Узагальніть консалтингові чинники формування та накопичення інтелектуального капіталу

Практичні завдання

1. Аудиторська компанія працює у державному секторі економіки і має переважно механістичну структуру. Під впливом змін у зовнішньому середовищі топ-менеджер вирішує перетворити її на ринково орієнтовану консалтингову організацію, яка надає такі клієнтські послуги: облік та аудит, оподаткування і менеджмент-консалтинг. Визначте чинники зовнішнього середовища, які мотивували до нововведень. Оцініть можливі стратегію й тактику компанії, організаційні зміни, а також постінноваційні функції мотивування консультантів та контролю.

2. Підприємець три роки займається продажем товарів через Інтернет і має певний досвід у бізнесі. Він володіє навичками розв'язання маркетингових проблем, зазвичай діє конструктивно, але потребує допомоги консультанта щодо питань диверсифікації бізнесу та підвищення конкурентоспроможності. Оберіть поведінкову роль консультанта та обрану стратегію консалтингу, а саме: стратегія спеціаліста, стратегія співробітництва, стратегія навчання.

Тестові запитання

1. Консалтинговий сектор належить до:

- а) сектору послуг;
- б) матеріального виробництва;
- в) первинного сектору економіки;
- г) вторинного сектору економіки;
- д) сучасного машинобудування.

2. До консалтингових послуг-функцій, що виконують юридичні фірми, належить:

- а) надання рекомендацій клієнту з оформлення юридичної документації;
- б) консультування з правового забезпечення розробки проекту розвитку для клієнта;
- в) реєстрація й ліквідація фірм;
- г) юридичні поради клієнтам;
- д) консультування з питань укладання контракту.

3. Знайдіть правильне твердження:

- а) консалтинг ніяким чином не пов'язаний з інтелектуальним капіталом;
- б) специфічним інтелектуальним ресурсом консалтингової фірми є репутація;
- в) консалтингові ресурси – це короткострокові інвестиції;
- г) інтелектуальний капітал не є складовою капіталу інновацій;
- д) ринок консалтингових послуг є монополістичним.

4. Співвласниками консалтингового продукту є:

- а) консультант-автор і фірма-замовник;
- б) консультант-автор і консалтингова фірма;
- в) фірма-замовник і консалтингова фірма;
- г) фірма-посередник і фірма-замовник;
- д) покупець і продавець консалтингового продукту.

5. Аутсорсинг персоналу в системі консалтингу – це:

- а) підготовка консультаційних проектів;
- б) проведення семінарів та тренінгів;
- в) виконання консалтинговою фірмою певних функцій фахівців клієнтської компанії;
- г) технологія розвитку організації через перманентне навчання співробітників;
- д) система ділових ігор.

Змістовий модуль III. УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ І ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ОРГАНІЗАЦІЇ

Тема 7. Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ)

План

1. Нова економіка: становлення, виклики та суперечності.
2. Зміст, тенденції та наслідки розвитку ІКТ. ІКТ у юридичній діяльності.
3. Особливості ринку праці ІТ-спеціалістів в Україні.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Запитання для самоконтролю

1. У чому полягає різниця між індустріальною та пост-індустріальною економікою?
2. Які зміни у постіндустріальній економіці привели до формування «нової економіки»? Коли вона сформувалася?
3. Чому нова економіка є економікою взаємозв'язків і взаємозалежностей?
4. Чи можна ототожнювати нову економіку з ІТ – сектором?
5. Чи є тотожними поняття інформаційно-комунікаційних технологій та інформаційних технологій?
6. Назвіть тенденції розвитку ІКТ.
7. Визначте позитивні соціально-економічні наслідки розвитку ІКТ
8. Чому на економічному форумі в Давосі в січні 2013 р. багато уваги було приділено дискусії про on-line освіту?
9. Чому інформаційна небезпека несе загрози для добросовісної конкуренції на світовому ринку?
10. З яких причин необхідна уніфікація законодавства щодо розвитку ІКТ в Інтернет-розвинених країнах?

11. В чому полягає специфіка ринку ІТ-спеціалістів у порівнянні з традиційним ринком праці?

12. Який взаємозв'язок існує між ринком ІТ-технологій та аутсорсингом?

13. Назвіть характеристики нової та віртуальної фірми.

14. Як розвиток ІТ-технологій сприяє прогресивній структурній перебудові економіки України?

15. Назвіть напрями використання ІКТ-технологій у юридичній практиці.

Практичні завдання

1. За інформацією Державної служби статистики України, у січні-листопаді 2012 р. значну частку експорту від загального обсягу склали чорні метали та вироби з них – 26,8 %; мінеральні продукти – 11,1%, продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості – 7,4%. Яку роль і з яких причин відіграє ринок ІТ-технологій у подоланні сировинної залежності українського експорту? Прорахуйте і порівняйте темпи зростання ВВП і темпи зростання інформаційних технологій.

2. Американська страхова компанія «Franchise» щороку витрачає на: оплату праці 10 програмістів 800 млн дол., соціальні відрахування з фонду оплати праці – 160 млн дол. За рішенням топ-менеджера з нового року частина робіт переключатиметься на фірму «Мрія» в Україні за договором аутсорсингу. В результаті витрати на оплату праці мають зменшитися, а витрати на операційне обслуговування фірми – зрости.

Дайте обґрунтовану відповідь на питання:

а) Які економічні переваги та витрати аутсорсингу для американської та української фірми?

б) Які трансакційні витрати за трудовими договорами виникають з програмістами, що працюють в Україні ?

в) Розрахуйте економію на оплаті праці програмістів та соціальних відрахуваннях у фірмі «Franchise», якщо заробітна плата кожного з 10 працюючих програмістів у фірмі «Мрія» складає 2 тис. дол. щомісяця, а єдиний соціальний внесок – 34 % з фонду заробітної плати.

3. Юридична фірма «Глобал» постійно долає труднощі в технічному супроводженні клієнтських баз даних. У поточному році було виявлено декілька фактів витоку конфіденційної інформації про клієнтів фірми, що перебувають на комплексному обслуговуванні. Перед керівництвом постала проблема захисту комп'ютерної мережі фірми і впорядкування системи доступу працівників до клієнтських баз.

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповідь на такі питання:

а) Що можна запропонувати для вирішення проблеми? Аргументуйте власні пропозиції.

б) Визначте економічні переваги та альтернативні витрати запропонованих шляхів розв'язання проблеми.

в) Що має зробити керівництво для реалізації певного рішення?

Тестові запитання

1. Основний продукт нової економіки – це:

- а) машина;
- б) експортний продукт;
- в) енергетичний продукт;
- г) нематеріальний продукт і послуга;
- д) продукт, який створює та постачає ТНК.

2. Яка тенденція властива розвитку ІКТ?

- а) збільшення трансакційних витрат на отримання інформації;
- б) збільшення доступу до віддалених послуг та on-line освіти;
- в) розвиток енергозберігаючих технологій;
- г) зміцнення національних ринків праці нових технологій;
- д) поступове відокремлення інформаційного ринку від товарного і фінансового.

3. *Найбільший попит на сучасному ринку ІТ-спеціалістів мають:*

- а) торгові посередники;
- б) наладчики;
- в) веб-розробники і веб-дизайнери;
- г) обслуговуючий персонал;
- д) менеджери середньої ланки.

4. *Які чинники сприяли формуванню нової економіки?*

- а) інтернаціоналізація економіки;
- б) поєднання екстенсивного та інтенсивного типу розвитку;
- в) падіння "залізної завіси";
- г) перетворення комп'ютерних технологій на «фактор виживання» суб'єктів на мікро- та макрорівнях;
- д) підвищення ефективності матеріального виробництва.

5. *Отримання ІТ-послуги від зовнішнього суб'єкту означає:*

- а) фінансовий лізинг;
- б) позику;
- в) аутсорсинг;
- г) кредит;
- д) оренду

Тема 8. Управління інтелектуальним капіталом

План

1. Інтелектуальний потенціал та інтелектуальний капітал організації. Нова фірма у постіндустріальній економіці.

2. Зміст та функції управління інтелектуальним капіталом.

3. Управління фінансуванням та ризиками, пов'язаними з інтелектуальним капіталом.

4. Ефективність інтелектуального капіталу: оцінка та фактори зростання.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Запитання для самоконтролю

1. Чому знання є головним ресурсом інтелектуального підприємництва?
2. Як співвідносяться поняття інтелектуальний потенціал, інтелектуальний капітал і трудові ресурси організації?
3. Який взаємозв'язок існує між інтелектуальним потенціалом підприємства та його інноваційною активністю?
4. Чим відрізняються знання від інших нематеріальних активів підприємства?
5. Чому в сучасному менеджменті зростає потреба в організаційних знаннях?
6. Чому нова фірма є організацією, що постійно навчається? Яка її найважливіша функція?
7. Чому у сучасному світі спостерігається тенденція перенесення акцентів з питань правової охорони інтелектуальної власності на питання управління інтелектуальною власністю?
8. Які функції є складовими прийняття рішень з управління інтелектуальним капіталом?
9. Назвіть основні характеристики органічного типу управлінської структури. Чому вона найбільш адекватна управлінню інтелектуальним капіталом?

Практичні завдання

1. Із розвитком новітніх технологій спостерігається зменшення суми коштів, які авансуються на сировину, матеріали та працю, наслідком чого є скорочення обігового капіталу фірми. Яку роль в цьому процесі відіграють нематеріальні активи та інші об'єкти інтелектуальної власності? Проаналізуйте, які переваги та ризики містить швидке зростання розриву між ринковою і балансовою вартістю підприємств.
2. Науково-дослідний інститут «Укрінтелект» зіткнувся з проблемою мотивації науковців до прогресивних наукових

ідей та засобів виміру результатів їх праці з метою подальшого преміювання. З метою оцінки ефективного використання інтелектуального потенціалу інституту дайте відповідь на такі питання:

а) Якими економічними засобами слід підвищити мотивацію працівників науково-дослідного інституту «Укрінтелект»?

б) У яких документах можливо ці засоби закріпити?

в) Які нормативні акти в Україні визначають порядок досягнення домовленостей між працівниками й роботодавцями та їх закріплення?

3. Приватне підприємство «Інформатик» надає ІТ-послуги для інших юридичних осіб. Проте останнім часом рівень трудової активності працівників значно знизився, що позначилось на фінансових результатах підприємства. Проведений аналіз показав, що робочий час супроводжується втратами та простоями, бо працівники слабко зацікавлені у кінцевих результатах праці. Відділ охорони праці дослідив і виявив, що їх вимоги із використанням технічних засобів знаходяться у нормі. Отже, проблемою є організація управління інтелектуальним потенціалом підприємства.

Проаналізуйте ситуацію та дайте відповіді на такі питання:

а) Які засоби матеріального та нематеріального стимулювання можуть підвищити ефективність використання інтелектуальних ресурсів фірми?

б) Які резерви має соціальне партнерство між роботодавцями та працівниками у підвищенні ефективності використання інтелектуальних ресурсів фірми? Чи може колективний договір скоротити невиробничі витрати робочого часу? Які ще правові інструменти можна використати роботодавцю з цією метою?

Тестові запитання

1. Нова фірма у постіндустріальній економіці – це:

а) фірма, що використовує переважно речовий капітал;

- б) будь-яке підприємство в сучасній економіці;
- в) суб'єкт міжнародної економіки;
- г) суб'єкт економіки знань, ресурсами якого є знання та інформація;
- д) ієрархічна структура.

2. Знайдіть правильне твердження:

- а) в індустріальну епоху зростає роль управління інтелектуальним капіталом фірми;
- б) нематеріальні активи – це вартість основних фондів;
- в) купівля нового обладнання є інвестицією в інтелектуальний капітал;
- г) трудові ресурси є складовою інтелектуальних ресурсів;
- д) організація, що самонавчається, передбачає створення, одержання, передавання або спільне використання знань її працівниками.

3. Управління інтелектуальним капіталом – це:

- а) методи і засоби, спрямовані на збільшення конкурентоспроможності інтелектуального капіталу і бізнесу загалом;
- б) захист прав на інтелектуальну власність згідно чинного законодавства;
- в) усунення відхилень, що виникають у процесі створення, розробки, впровадження і використання у виробництві науково-технічних досягнень;
- г) збір і систематизація інформації про динаміку, стан і тенденції розвитку інтелектуальної власності конкурентів;
- д) впровадження і використання у виробництві науково-технічних досягнень.

4. Ризики, пов'язані власне з інтелектуальним капіталом, полягають, насамперед, у:

- а) невизначеності зовнішнього середовища;
- б) можливості рейдерства або банкрутства;
- в) швидкому зростанні розриву між ринковою і балансовою вартістю підприємств за рахунок накопичення нематеріальних активів;

- г) ризику зниження рентабельності;
- д) ризику неплатоспроможності.

5. Хто з наступних вчених розвивав теорію "організації, що самонавчаються"?

- а) Ричард Румельт;
- б) Пітер Друкер;
- в) Елтон Мейо;
- г) Дуглас Норт;
- д) Пітер Сенге.

6. Структурування управління інтелектуальним капіталом не передбачає:

- а) кооперацію працівників;
- б) взаємну інформованість;
- в) централізацію та переважання адміністративних методів управління;
- г) творчі відносини між працівниками;
- д) високий рівень горизонтальної інтеграції між персоналом.

3. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Базилевич, В. Д. Інтелектуальна власність [Текст]: підручник ; 2-е вид. / Базилевич В. Д. – К. : Знання, 2008. – 431 с.

Безпека людського розвитку: економіко-теоретичний аналіз [Текст] : монографія / Л. С. Шевченко, О. А. Гриценко, Т. М. Камінська та ін. ; за ред. Л. С. Шевченко. – Х. : Право, 2010. – 448 с.

Друкер, П. Бизнес и инновации [Текст] / П. Ф. Друкер ; пер. с англ. К. В. Головинский. – М. : ООО «И. Д. Вильямс». – 2007. – 432 с.

Інтелектуальний капітал. Практика управління [Текст] / Й. Руус, С. Пайк, Л. Фернстрем. – С.-Пб. : Высшая школа менеджмента, Издательский дом Санкт-Петербургского государственного университета, 2008. – 448 с.

Каминская, Т. М. Рынок медицинских услуг: опыт теоретико-институционального анализа [Текст] : моногр. / Т. М. Каминская. – Х. : ИПП «Контраст», 2006. – 296 с.

Кастельс, М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура [Текст] / М. Кастельс ; пер. с англ. под ред. О.И. Шкаратана. – М. : ГУ ВШЭ, 2000. – 608 с.

Кендюхов, О. Гносеологія інтелектуального капіталу [Текст] / О. Кендюхов // Економіка України. – 2003. – № 4. – С.28 – 33.

Климко, С. Г. Людський капітал: світовий досвід і Україна [Текст] / С. Г. Климко, В. М. Пригода, В. О. Сизоненко. – К. : Основи, 2006. – 224 с.

Марченко О.С. Консалтингові ресурси національних інноваційних систем. Економіко-теоретичний аналіз:[монографія] /Марченко О. С. – Харків, Право, 2008. – 280 с.

Марченко О.С. Ринок послуг юридичного консалтингу в умовах інноваційного розвитку національної економіки:[монографія] /Марченко О. С. – Харків, Кортес-2001, 2007. – 132 с

Салихов, Б. В. Интеллектуальный капитал организации. Сущность, структура и основы управления [Текст] / Б. В. Салихов. – М. : Дашков и Ко, 2008. – 156 с.

Стратегічні виклики XXI століття суспільству та економіці України [Текст] : у 3 т. / Геєць В. М., Александрова В. П., Бажал Ю. М. та ін. ; за ред. В. М. Гейця, В. П. Семиноженка, Б. Є. Кваснюка. – К. : Фенікс, 2007. Т.1: Економіка знань – модернізаційний проект України. – 2007. – 544 с.

Стюарт, Т. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций [Текст] / Т. Стюарт. – М. : Поколение, 2007. – 368 с.

Федулова, Л. І. Економіка знань [Текст] : підруч. / Л. І. Федулова. – К. : НАН України; Ін-т екон. та прогноз. НАН України, 2009. – 480 с.

Чухно, А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України [Текст] / А. А. Чухно. – К. : Логос, 2003. – 632 с.

Чухно, А. Интеллектуальный капитал: сущность, формы и закономерности развития [Текст] / А. А. Чухно // Економіка України. – 2002. – № 12. – С. 61–68.

Шевченко Л. С. Вища освіта в епоху транспрофесіоналів // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Економічна теорія та право. – 2011. – № 3(6). – С. 7-15.

Шевченко Л. С. Модернізація вищої юридичної освіти в Україні: сутність, моделі, умови здійснення [Електрон. ресурс] // Теорія і практика правознавства. – 2011. – № 1. – С. 1-13. – Режим доступу : <http://nauka.jur-academy.kharkov.ua/>.

Економіка знань [Текст] : кол. моногр. / Л. Г. Белова, В. П. Колесов, В. Л. Макаров и др. ; отв. ред. В. П. Колесов. – М : ИНФРА-М, 2008. – 432 с.

4. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСІВ ПРИ ВИВЧЕННІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИЦИПЛІНИ «НЕМАТЕРІАЛЬНА ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ І ВИКОРИСТАННЯМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ»

ОФІЦІЙНІ САЙТИ

<http://portal.rada.gov.ua> Офіційний сайт Верховної Ради України.

<http://www.president.gov.ua> Офіційна сторінка Президента України.

<http://www.kmu.gov.ua/> Сайт Кабінету Міністрів України пропонує офіційну інформацію Уряду України, статистику.

<http://www.mon.gov.ua/> Сайт Міністерства освіти і науки України.

<http://www.ukrstat.gov.ua/> Офіційний сайт Державної служби статистики України.

<http://www.ncee.net/> Сайт Council for Economic Education (США). На сайті багато інформації англійською мовою.

<http://www.oecd.org/els/health-systems/> OECD Health Data.

<http://hdr.undp.org/en/> Human Development Report. Звіти з людського розвитку на сайті Програми розвитку ООН.

<http://www.sips.gov.ua/> Офіційний веб-портал державного департаменту Інтелектуальної власності.

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ САЙТИ

<http://issek.hse.ru/> Сайт Інституту статистичних досліджень і економіки знань.

<http://gtmarket.ru> Експертно-аналітичний портал «Центр гуманітарних технологій».

<http://www.creativeconomy.ru/> Журнал «Креативна економіка».

<http://www.3dnews.ru/it-finance/> На сайті подається огляд національних та світового ринків ІТ-технологій – динаміка,

графіки та таблиці, а також щотижневі новини.

<http://www.cnews.ru/> На сайті подається інформація про високі технології, IT-інновації для бізнесу та аутсорсинг, поради і рейтинги IT-ринків, рекомендації та відомості про конференції.

<http://healthcare-economist.com/> Healthcare Economist. Unbiased Analysis of Today's Healthcare Issues.

<http://www.business.ua/> Щотижневий видання – газета “Бізнес”.

<http://www.investgazeta.net/> Українська інвестиційна газета “Інвестгазета” – всеукраїнський фінансово-економічний тижневик.

<http://www.intellect.org.ua/> Інтернет-портал аналітичних центрів України.

<ftp://web.nlau.net> локальна комп’ютерна мережа академії, де надається додаткова література для самостійної роботи студентів.

5. ЗАПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ

1. Поняття економіки знань.
2. Знання та інформація як пріоритетні ресурси економічного розвитку в умовах формування постіндустріального суспільства.
3. Універсумна соціальна природа знань. Ноосфера. Єдине духовно-інформаційне поле. Соціалізація знань.
4. Секторна структура сучасної економіки. Інформаційний сектор економіки та його складові.
5. Інтелектуальні послуги: сутність, критерії виокремлення, функції та головні види.
6. Інтелектуальний та інформаційний продукти: загальне та особливе.
7. Сутність та головні джерела інтелектуального капіталу. Інтелектуальний потенціал суспільства.
8. Людський капітал як об'єкт реалізації капіталоутворюючої ролі інтелектуальних послуг. Структура людського капіталу.
9. Головні складові інтелектуального капіталу фірми.
10. Інтелектуальний капітал як головний ресурс інноваційного розвитку. Інноваційний бізнес.
11. Наукові ресурси та науково-технічний потенціал суспільства.
12. Сфера науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт та її результативність.
13. Сектор високих технологій. Наукомісткі галузі, наукомісткий бізнес.
14. Трансфер технологій як розповсюдження знань.
15. Глобалізація та міжнародне науково-технічне співробітництво.
16. Науково-технічні послуги: сутність, види та роль у формування інтелектуального капіталу.
17. Роль та особливості впливу освіти на формування та розвиток інтелектуального капіталу.
18. Освітня система та її структура. Неперервна освіта як основа розширеного відтворення інтелектуального капіталу.

19. Сучасні напрями модернізації вищої освіти та їх вплив на капіталоутворюючу функцію освіти.

20. Формування академічних інноваційних університетів, розподілених та відкритих університетів.

21. Транснаціоналізація та транспрофесіоналізація вищої освіти.

22. Соціальна відповідальність університету за розвиток інтелектуального капіталу суспільства.

23. Здоров'я як соціально-економічне благо.

24. Ризики та загрози інтелектуального перенавантаження для людської життєдіяльності.

25. Вплив медицини та здорового способу життя людини на якість людського капіталу.

26. Тіньова економіка охорони здоров'я як перешкода ефективному функціонуванню людського капіталу.

27. Консалтинг як підприємницька діяльність з надання ділових послуг консультативного типу.

28. Консалтингові ресурси як вид ресурсів інтелектуальних. Консалтинговий продукт.

29. Консалтинговий бізнес: сутність, специфічні ознаки.

30. Види консалтингових послуг. Інноваційний консалтинг. Стратегічний та операційний консалтинг. Юридичний консалтинг.

31. Консалтингові чинники формування та накопичення інтелектуального капіталу.

32. Нова економіка: виклики та суперечності.

33. Вплив глобалізації на формування нової економіки.

34. Сутність інформаційно-комунікаційних технологій та тенденції їх розвитку.

35. Види сучасних інформаційних технологій. Інтернет-ресурси та Інтернет-технології. Інструментарій інформаційних технологій. Телекомунікації.

36. Віртуальна фірма. Особливості українського ринку праці IT-спеціалістів.

37. Інформаційно-комунікаційні технології у юридичній діяльності.

38. Нова фірма. Інтелектуальний потенціал організації. Інтелектуальна організація, що самонавчається.

39. Зміст та функції управління інтелектуальним капіталом, стратегія і тактика.

40. Управління фінансуванням та ризиками, пов'язаними з інтелектуальним капіталом.

41. Особливості планування, організації, мотивації і контролю формування, руху, накопичення і реалізації інтелектуального капіталу.

42. Фактори та оцінка ефективності функціонування інтелектуального капіталу.

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ

Кафедра економічної теорії використовує такі критерії оцінювання рівня підготовки студентів з навчальної дисципліни «Нематеріальна економіка та управління формуванням і використанням інтелектуального капіталу», що вивчається студентами денного відділення:

при проведенні *поточного модульного контролю*:

Кількість балів	Критерії (за кожною з оцінок)
15	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з модулю, можливі окремі несуттєві недоліки
14	Результати опрацювання матеріалу високі, але є незначна кількість несуттєвих помилок
12	Добре засвоєння матеріалу з модулю, але є окремі помилки
10	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок
8	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки

при проведенні підсумкового контролю у формі *заліку*:

«зараховано» – за виконання студентами програми навчальної дисципліни на достатньому рівні, про що свідчать: 1) активна робота на семінарських заняттях; 2) виконання завдань, рекомендованих для самостійної роботи; 3) аргументовані відповіді на заліку; 4) уміння самостійно формулювати висновки, використовувати отримані знання при аналізі практичного матеріалу;

«не зараховано» виставляється студентові, який не виконав програму курсу та не володіє навчальним матеріалом.

Навчальне видання

Електронне видання

**ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ
З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“НЕМАТЕРІАЛЬНА ЕКОНОМІКА
ТА УПРАВЛІННЯ ФОРМУВАННЯМ
І ВИКОРИСТАННЯМ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ”**

(галузь знань 1801 «Специфічні категорії»,
освітньо-кваліфікаційний рівень «Магістр»,
спеціальність 8.18010011 «Інтелектуальна власність»)

для студентів денної форми навчання

У к л а д а ч і: Т. М. Камінська,
О. О. Набатова

Відповідальний за випуск *Л. С. Шевченко*

Підп. до друку 19.03.2014. Вид. № 81.
Зам. № 81.